

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1990
FORFATTER:	Ellen Beck
TITEL:	Fiskeri i Gl. Ålbo.
KORT RESUME:	Fra ca. 1900 – 1960.

Fiskeri i Gl. Ålbo

Af Ellen Beck

Så langt man husker tilbage, har fiskerlejerne Gl. Ålbo og Frydenborg været beboet af fiskere. Selv i oldtiden kan man se på resterne af køkkenmøddingen, at der har boet folk, der har ernæret sig som fiskere og jægere.

Min slægt har langt tilbage i tiden boet i Gl. Ålbo og fisket derfra, men fiskeredskaberne er i tidens løb forandrede. Min bedstefar pilkede efter torsk og snørede efter fladfisk. En pilk er et ret tungt redskab af bly med kroge på, en snøre er en line med forfang nærmest til sommerfiskeri. Selv en ugift dame ernærede sig selv ved først at snøre og pilke fiskene, for så at gå op i landet og sælge dem.

I den tid var det jo kun fiskeri fra joller, der havde sejlføring eller blev roet frem med årer. Om vinteren fangedes der mest torsk på kroge. Det vil sige, at der på en lang line var bundet »tjavser«, små tvistliner, hvorpå der var fastgjort en krog. Ellers sad kroge på krogebræt (et bræt med kanter på de tre sider og beslået med korkstrimler), hvorpå så kroge blev sirligt fastgjort, efter at de var forsynet med agn. Det kunne være orm, sildestykker eller muslinger. Linen blev så sat ud. Først blev der sat et anker ned på bunden for at holde linen på plads, og over vandet blev sat et flag, en vage eller blot en klud, så linen kunne findes. Linen blev roet ud og sluttede af med endnu et anker.

Senere fik flere af fiskerne motorbåde. Min far drev krogfiskeri om vinteren sammen med en fisker, der havde motorbåd. Om sommeren fangede far ål og ål-kvabber fra drivkvasse. Et ålved blev sat ud fra kvasen, og vinden skulle så helst være så kraftig, at den

kunne føre båden fremad. Fangsterne var ikke lige store, da vejr og vind havde stor indflydelse på hele resultatet.

Om efteråret drev bedstefar og senere min far ålefiskeri fra fast redskab. Helt fra gammel tid havde hver lodsejer en ålegårdsret, noget som sommetider førte til uenighed. Man kan læse om det i gamle bøger. I midten af 1950'erne blev den ret en del forandret. F.eks. fik flere lodsejere en erstatning og frasagde sig retten,

Fisker Laurits Tørnæs ved sin fiskerbåd, ca. 1930

Gl. Ålbo-fiskere, 1909. I baggrunden ses Laurits Tørnæs og sønnen Hans Tørnæs.

andre beholdt den i deres levetid. Selv har jeg ålegårdsret i min levetid, og derefter tilfalder retten een af mine sønner i hans levetid. Hensigten med forandringen var vel, at fiskerne så kunne lje retten af staten, og derved bedre kunne sikre sig en plads.

Om efteråret blev der slået pæle til ålefiskeriet. Det var et stort arbejde, for pælene skulle stå bestemte steder i et bestemt mønster. Bunden forandrede sig, og et ålegarn, der stod forkert, fiskede ikke. I ældre tid brugtes oycrvandsruser, nu er det ålebundgarn og kasteruser. Ålefiskeriet har været en god hjælp til indtægten,

især hvis andet fiskeri har slået fejl. Der fortælles, at Gl. Ålbo har navn efter nogle store saltkar, som stod her, som bruges til at opbevare ål i.

Ålefiskeriet er i de senere år knap så godt, dels er der blevet sat ålegårde ud oppe langs Sønderjyllands kyst, det var der ikke i ældre tid, og det er, som om ålene i det hele taget er i tilbagegang. Vind og vejr har også stor indflydelse på fiskeriet, og når der er fuldmåne, går der slet ingen ål.

Fangstredskaberne i ældre tid var en del tungere og mere uhåndterlige, end det der bruges nu. F.eks. blev ruser og radgarn hvert år tjæret for at holde til det hårde slid i fangsttiden. Efterhånden satte der sig et lag på garn og line, som gjorde redskaberne tunge. I modsætning til vore dages lette nylongarn, var de i ældre tid lavet af bomuld og tvist. Nu skal ruserne kun op og tørres og sættes igen. I de senere år er der også blevet en del fiskeri med små ruser, der bliver sat på lavt vand, mest efter ål og ålekvabber i sommertiden.

En særlig form for fiskeri var at blusse. Min far, min mand og søn har alle haft den hobby, kan man vist kalde det. I forenden af en pram (en fladbundet båd) blev der hængt en blusselygte, der var afskærmet oppe i toppen for ikke at blænde fiskeren. Det skarpe lys oplyste havbunden, så fiskene, og hvad der ellers levede og var på den, kunne ses, især havørreder, laks og ål. I ældre tid brugtes lyster, det blev imidlertid forbudt, og nu er det nærmere ålesakse. Den slags fiskeri foregår om natten eller om aftenen i blikstille vejr, så det kan jo nærmest kaldes lystfiskeri.

Tallet af erhvervsfiskere på kysten er faldet meget i de senere år. For ca. 50 år siden var der derimod så mange, at der blev dannet en forening. Fiskerne fra Gl. Ålbo, Frydenborg, Moshuse og en del fra Fønskov, Teglård og Skrillingstrand dannede Stenderup Fiskeriforening. De holdt møde og drøftede ting angående fiskeri og politik. De fik også en mand i sognerådet, forøvrigt min far, Hans Tørnæs.

Der blev også holdt kapsejlad eller nærmest pålide-

Rødspættegarn ved Gl. Ålbo ca. 1964.

lighedsløb, motor og skibe var jo meget forskellige. Roning var et stort nummer. Det var i det hele taget en meget stor dag for fiskerne og deres familier. Dagen endte med spisning og dans på »Løverodde«. Den æra er desværre slut. De unge fiskere er fåtallige; de fleste er rejst eller har fået andet erhverv. De ældre derimod bliver boende, og nyder deres otium ved deres dejlige hav og kan fortælle om, da de f.eks. fiskede sild i massevis. Sidst på sommeren kom høstsilden og så kom der

liv i fiskerne. Der var gerne 5-6 mand i et hold. En større båd med et stort vod og flere pramme fulgte med, og når så mågerne begyndte at slå ned i vandet, og sildene hoppede op i vandoverfladen, var det om at være rask og få loddet sejlet rundet om den formodede sildestime og så røgtet, inden sildene smuttede igen. Til tider gav det gode fangster. En begivenhed de ældre fiskere talte om var, da båden blev synkefærdig af sild, men desværre blev prisen jo ikke så høj, når mar-

Preben Hede, den sidste fisker i Gl. Ålbo, 1989

kedet helt blev oversvømmet. Der kom år, hvor der næsten ingen sild var, og fiskeriet på den måde holdt op. Nu er det i det faststående redskab, der til tider er sild, det er, når de skal ind at gyde, og sådan en ruse kan blive hel tæt af sildeyngel, så den må op for at tørres.

En anden slags fiskeri er også blot en saga. Det er marsvinfiskeriet. Jeg husker svagt, at fiskerne kom fra Skrillingstrand, Fønskov, Gl. Ålbo og Frydenborg og slog ring om en marsvineflok, der var observeret på vej gennem bæltet. De blev så pisket op i Gamborg fjord og drevet helt til land. Hvordan de blev aflivet, husker jeg ikke, vi børn har nok ikke fået det fortalt, men de er jo slagtet på en eller anden måde. Marsvinefangsten blev forbudt, og der findes ikke mange marsvin i Lillebælt mere. Nogle mener, det er Lillebæltsbroen, der skræmmer dem og makrellerne væk, men helt videnskabeligt er det vist ikke påvist.

Forurening af vandet har jo også vist sig de senere år, desværre. Flere fisk har sår og bylder, når de bliver

fanget. Hvis det er den meget omtalte gift, der i det hele taget er skyld i det? Jeg ved, at der, så længe jeg kan huske tilbage, har været fisk med sår og betændelse. De blev bare smidt udenbords. Man mente dengang, at vandet blev for varmt og stillestående henad sommeren.

En ting er dog nok rigtig, at der er kommet alt for meget giftstof i alt det, som ender i vandet, og det påvirker nok både fisk, tang og alt levende på havbunden.